

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om unga arbetstagare

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om unga arbetstagare skall ändras så att den överensstämmer med de krav som ställs i Europeiska gemenskapernas direktiv om skydd av minderåriga i arbetslivet.

Stadgandet om ordinarie arbetstid föreslås bli så ändrat att ungdomar under skolterminerna får arbeta högst två timmar per skoldag. Skoltiden och arbetstiden sammanlagt får dock inte överstiga åtta timmar. Stadgandet om arbetstidens förläggning och stadgandet om daglig rast föreslås likaså bli ändrade så att de överensstämmer med tidsangivelserna i direktivet. Dessutom föreslås att stadgandet om veckovila skall tillämpas på

alla unga arbetstagare, oavsett ålder. Det föreslås ytterligare att det genom dispens som av arbetarskyddsmyndigheten kan under sådana förutsättningar varom det stadgas i lagen tillåtas att en person som är 13 år eller yngre skall få arbeta som aktör eller assistent i konstnärliga eller kulturella föreställningar eller vid andra liknande evenemang.

Propositionen ansluter sig till regeringens proposition med förslag till arbetstidslag och lag om ändring av 9 § lagen om hushållsarbetstagares arbetsförhållande.

Avsikten är att lagen skall träda i kraft senast den 22 juni 1996.

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge

Europeiska unionens råd antog 1994 direktivet om skydd av minderåriga i arbetslivet (94/33/EG). Direktivet är baserat på artikel 118 a i fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen, enligt vilken rådet genom direktiv skall anta minimikrav för att, främst i fråga om arbetsmiljön, främja förbättringar av arbetstagares hälsa och säkerhet. Till grund för direktivet ligger också gemenskapens stadga om arbetstagarnas grundläggande sociala rättigheter, Internationella arbetsorganisationen ILO:s principer, Europaparlamentets resolution om barnarbete samt rådets direktiv om åtgärder för att främja förbättringar av arbetstagarnas säkerhet och hälsa i arbetet (89/391/EEG).

Syftet med direktivet om skydd av minderåriga i arbetslivet är att skydda barn och ungdomar i arbete genom åtgärder som

främjar deras säkerhet och hälsa. För att uppnå detta mål uppställs vissa åldersgränser och fastställs särskilda krav på arten av det arbete som utförs av barn. Arbetet får inte ha en skadlig inverkan på minderårigas säkerhet, hälsa eller fysiska, mentala, moraliska och sociala utveckling eller äventyra deras utbildning eller möjligheter att tillgodogöra sig undervisning.

Direktivets syfte är att å ena sidan förenhetliga regleringen av det arbete som utförs av ungdomar och å andra sidan utveckla den sociala dimensionen på den inre marknaden. Medlemsstaterna skall senast den 22 juni 1996 sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv.

Lagen om unga arbetstagare (998/93) trädde i kraft den 1 januari 1994. Genom den upphävdes lagen om skydd för unga arbetstagare (669/67). Syftet med lagen om unga arbetstagare är att skydda unga arbets-

tagare genom att uppställa vissa åldersgränser och begränsningar som gäller arten av tillåtet arbete. Unga får anlitas endast för arbete som inte är skadligt för deras fysiska eller psykiska utveckling. Arbetet får inte kräva större ansträngning eller ansvar än vad som är skäligt med beaktande av den unga arbetstagarens ålder och krafter. I förordningen om skydd för unga arbetstagare (508/86) stadgas dessutom om arbeten som är förbjudna för ungdomar. I arbetsministeriets beslut över arbeten som är farliga för unga arbetstagare (1432/93) samt beslut om lätta arbeten lämpliga för unga (1431/93) finns både farliga arbeten och lätta arbeten uppräknade.

Lagens syfte är dels att skydda unga arbetstagare och dels att ge ungdomar tillfälle att bekanta sig med arbetslivet. Det är motiverat att tillåta tillfälligt arbete vid sidan av skolarbetet framförallt för att skapa en positiv växelverkan mellan skolan och arbetslivet. Å andra sidan betonas det i lagens motivering, liksom i direktivet, att arbetet alltid kommer i andra hand efter skolgången.

Direktivet om skydd av minderåriga i arbetslivet har samma utgångspunkter som lagen om unga arbetstagare, dvs. att unga arbetstagares säkerhet och hälsa skall skyddas samt att det å andra sidan skall garanteras att skolungdomar till fullo skall kunna tillgodogöra sig undervisningen. De materiella stadgandena i lagen om unga arbetstagare motsvarar i stor utsträckning de krav som ställs i direktivet. Vår lagstiftning uppfyller emellertid inte samtliga direktivets krav. I denna proposition behandlas de behov av lagändringar som direktivet medför.

2. Direktivet om skydd av minderåriga i arbetslivet

2.1. Tillämpningsområdet samt anställningsåldern

Direktivet skall enligt artikel 2 tillämpas på alla arbetstagare under 18 år. Tillämpningsområdet omfattar emellertid inte arbete som utförs i privata hushåll och arbete som utförs i familjeföretag och som varken anses skadligt eller farligt för minderåriga.

Direktivet innehåller särskilda bestämmelser för olika åldersgrupper. Begreppet minderårig avser varje person som är under 18 år, och ungdom varje person som har fyllt 15 men inte 18 år och som inte längre om-

fattas av skolplikt och barn varje person som är under 15 år eller som ännu omfattas av skolplikt.

Direktivet innehåller ett allmänt förbud mot barnarbete. Under de i direktivet angivna allmänna förutsättningarna kan medlemsstaterna emellertid i sin nationella lagstiftning tillåta att barn deltar i kulturell verksamhet och liknande verksamhet av det slag som direktivet anger. Enligt direktivet är det tillåtet för barn som är minst 14 år att arbeta inom ramarna för en kombinerad teoretisk och praktisk eller rent praktisk utbildningsplan eller i företagsförlagd praktik eller att utföra annat lättare arbete som anges i direktivet. I nationell lagstiftning kan det likaså tillåtas att barn som har fyllt 13 år utför nationellt definierat lätt arbete under ett begränsat antal timmar i veckan. Härvid skall det nationellt stadgas också under vilka förutsättningar sådant arbete får utföras.

I artikel 5 finns bestämmelser om barns deltagande i kulturell verksamhet och liknande verksamhet. Medlemsstaterna skall nationellt fastställa sådana arbetsvillkor för barn under 15 år, under förutsättning att verksamheten inte har en skadlig inverkan på barnens säkerhet, hälsa eller utveckling, och inte kan gå ut över barns skolgång eller deltagande i yrkesorienterings- eller yrkesutbildningsprogram. Enligt direktivet förutsätts det ett av den behöriga myndigheten beviljat förhandstillstånd för anställning av barn under 13 år. Tillståndsförutsättningarna skall regleras nationellt.

2.2. Arbetstid

I direktivet graderas den ordinarie arbetstidens längd med beaktande av arbetstagarnas ålder och arbetets art. I direktivet fastställs arbetstiden dels till sju timmar om dagen och 35 timmar i veckan, dels till åtta timmar om dagen och 40 timmar i vecka.

För sådana barn under 15 år som arbetar inom ramarna för en arbetsplan för kombinerat arbete och undervisning eller för företagsförlagd praktik får arbetstiden vara åtta timmar om dagen och 40 timmar i veckan. Härvid räknas undervisningstiden som arbetstid.

Arbetstiden för barn under 15 år som inte omfattas av skolplikt och för barn under 15 år som omfattas av skolplikt är sju timmar om dagen och 35 timmar i veckan. I fråga om arbete som utförs under skolterminen vid

sidan om skolutbildningen får arbetstiden vara två timmar per skoldag och 12 timmar i veckan. I inget fall får arbetstiden överstiga sju timmar om dagen för den som är under 15 år.

Arbetstiden för ungdomar som har fyllt 15 år är åtta timmar om dagen och 40 timmar i veckan. Medlemsstaterna får i undantagsfall eller när det är berättigat av objektiva skäl möjliggöra undantag i fråga om arbetstiden för ungdomar som har fyllt 15 år och inte omfattas av skolplikt, om de arbetar inom ramarna för en arbetsplan för kombinerat arbete och undervisning eller för företagsförlagd praktik. I direktivet finns inga bestämmelser om övertidsarbete. Enligt Europeiska gemenskapens stadga om arbetstagarernas grundläggande sociala rättigheter får arbetstidsbegränsningarna inte kringgås genom övertidsarbete. Enligt direktivet skall arbetsdagar och arbetstid läggas ihop om en minderårig är anställd av mer än en arbetsgivare.

Enligt direktivet är det förbjudet att hålla barn under 15 år i arbete mellan kl. 20 och kl. 6. För ungdomar som har fyllt 15 år och inte omfattas av läroplikt (15—17-åringar) får arbetstiden inte förläggas mellan kl. 22 och kl. 6 eller alternativt mellan kl. 23 och kl. 7, utom i det fall att medlemsstaterna möjliggjort detta inom särskilt angivna verksamheter. I dessa fall skall medlemsstaterna vidta ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa att ungdomarna står under tillsyn av en vuxen. Arbete mellan kl. 24 och kl. 4 skall förbli förbjudet.

Medlemsstaterna får dock tillåta att 15—17-åringar arbetar under den period då nattarbete är förbjudet, om det föreligger objektiva skäl för detta och under förutsättning att de ges en tillräcklig kompenserande viloperiod. I direktivet anges i detta sammanhang arbete som utförs inom sektorerna för sjöfart eller fiskeri, arbete som utförs inom ramarna för de väpnade styrkorna eller inom polisväsendet, arbete som utförs på sjukhus och liknande institutioner samt kulturella eller konstnärliga aktiviteter, sportevenemang och reklamsammanhang.

Barn under 15 år skall ges minst en 14 timmars sammanhängande viloperiod per 24 timmars period. För ungdomar som fyllt 15 år är motsvarande viloperiod 12 timmar. Unga arbetstagare skall få en viloperiod på minst två dagar per sjudagarsperiod. Om det av tekniska eller organisatoriska skäl är be-

rättigat får viloperioden förkortas till 36 sammanhängande timmar. Medlemsstaterna får genom nationell lagstiftning tillåta att minimiviloperioden avbryts i fråga om arbete som kännetecknas av flera arbetspass som är utspridda över dagen eller som är av kort varaktighet. Vidare får medlemsstaterna i fråga om 15—17-åringar tillåta undantag inom de områden som särskilt anges i direktivet, dvs. arbete som utförs inom sektorerna för sjöfart eller fiskeri, arbete som utförs inom ramarna för de väpnade styrkorna eller inom polisväsendet, arbete som utförs på sjukhus och liknande institutioner, arbete inom jordbruk, arbete som utförs inom turistsektorn eller inom hotell- och restaurangsektorn samt arbete som kännetecknas av flera kortare arbetspass under dagens lopp.

Unga arbetstagare skall om möjligt garanteras en sammanhängande rast på minst 30 minuter, om arbetsdagen är längre än fyra timmar och 30 minuter.

3. Lagen om unga arbetstagare

3.1. Tillämpningsområdet samt anställningsåldern

Lagen om unga arbetstagare tillämpas på arbete som personer under 18 år utför i arbets- eller tjänsteförhållanden. Stadgandena om säkerheten i arbetet och hälsoaspekter gäller även annat sådant arbete vilket utförs av unga personer utan arbetsförhållande och på vilket lagen om skydd i arbete (299/58) tillämpas. Från lagens tillämpningsområde avgränsas inte arbete mellan nära släktingar och hushållsarbete. Däremot har sådant arbete ombord på fartyg som direktivet tillämpas på lämnats utanför tillämpningsområdet för lagen om unga arbetstagare.

Den allmänna förutsättningen för en varaktig anställning är enligt lagen att den som anställs har fyllt 15 år och fullgjort sin läroplikt. Den som har fyllt 14 år eller som under kalenderåret uppnår denna ålder får anställas i sådant lätt arbete som inte inverkar skadligt på hans hälsa, utveckling eller skolgång. Den som har fyllt 14 år får under skolornas ferier anställas för högst två tredjedelar av tiden för den ferie som han har vid ifrågavarande tidpunkt, samt tillfälligt under pågående skolarbete. Enligt lagen är det dessutom tillåtet för barn under 14 år att med arbetarskyddsmyndighetens dispens

arbetsa som aktör eller assistent i konstnärliga eller kulturella föreställningar.

3.2. Arbetstiden

Enligt 4 § lagen om unga arbetstagare får den ordinarie arbetstiden för en person som har fyllt 15 år vara högst lika lång som den ordinarie arbetstiden för arbetstagare som har fyllt 18 år och som utför arbete av samma slag. Arbetstiden för den som är läropliktig har emellertid begränsats så att den under pågående skolarbete får uppgå till högst sju timmar per dag under skolans lov-dagar och till högst tre timmar per dag under skolans arbetsdagar. Skoltidens och arbetstidens gemensamma längd får dock inte överstiga åtta timmar och veckoarbetstiden inte 12 timmar. Arbetstiden för en person som inte har fyllt 15 år får under skolornas ferier uppgå till högst sju timmar i dygnet och 35 timmar i veckan.

Enligt lagen får en person som har fyllt 15 år hållas i övertidsarbete. Utöver den ordinarie arbetstiden får en ung person hållas i övertidsarbete under högst 80 timmar under ett och samma kalenderår, och med arbetarskyddsmyndighetens dispens får han dessutom ytterligare utföra högst 40 timmar övertidsarbete per kalenderår. Maximiarbetstiden för en ung arbetstagare är enligt lagen nio timmar i dygnet eller 48 timmar i veckan. Den som inte har fyllt 15 år får inte hållas i övertidsarbete eller nödarbete.

Arbetstiden för en person som har fyllt 15 år skall förläggas mellan klockan 6 och klockan 22. En arbetstagare som har fyllt 15 år och som utför av en offentlig myndighet godkänt och övervakat arbete för att få yrkesutbildning får dock hållas i tvåskiftsarbete högst till klockan 1. I hushållsarbete får en ung arbetstagare dessutom, om han samtycker, hållas till klockan 23.

Arbetstiden för en person som inte har fyllt 15 år skall förläggas mellan klockan 8 och klockan 20. Av vägande skäl som beror på arbetsarrangemangen kan arbetstiden för en person som inte har fyllt 15 år dock förläggas mellan klockan 6 och 22, förutsatt att arbetstagaren samtycker.

En person som har fyllt 15 år skall ges minst 12 timmars oavbruten vilotid per dygn och den som inte har fyllt 15 år skall ges minst 14 timmars oavbruten vilotid per dygn. När arbetstiden för den som inte har fyllt 15 år är längre än fem timmar i dygnet

skall arbetstagaren under arbetstiden ges åtminstone en rast på minst en timme. Undantag från denna regel kan emellertid göras om det på arbetsplatsen tillämpas något annat vilotidsarrangemang som grundar sig på arbetarskyddsmyndighetens dispens, arbets- eller tjänstekollektivavtal eller 16 § arbetstidslagen.

Den som inte har fyllt 15 år skall ges minst 38 timmars oavbruten veckovila.

Enligt 17 § lagen om unga arbetstagare skall arbetarskyddsmyndigheterna övervaka att arbetstidsstadgandena för unga arbetstagare följs.

4. Propositionens verkningar

Propositionen har inga betydande ekonomiska eller organisatoriska verkningar.

5. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts i arbetsrättsgrupp (gruppen 28) inom Finlands kommitté för EU-ärenden. Representerade i gruppen är arbetsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, finansministeriet och utrikesministeriet samt de centrala arbetsmarknadsorganisationerna. Till de delar som propositionen berör sjöarbetslagstiftningen har den behandlats i delegationen för sjömansärenden, som verkar i anslutning till arbetsministeriet och där branschens arbetsmarknadsorganisationer är representerade.

6. Andra omständigheter som inverkat på propositionen

Propositionen har beröringspunkter med totalrevisionen av arbetstidslagstiftningen. Regeringens proposition med förslag till arbetstidslag och lag om ändring av 9 § lagen om hushållsarbetsstagares arbetsförhållande (RP 34/1996 rd) har avlåtits till riksdagen. Den föreslagna arbetstidslagen är således en allmän lag som skall tillämpas på arbete som utförts av arbetstagare i arbetsförhållande samt tjänstemän eller tjänsteinnehavare i tjänsteförhållande och som i lagen inte har avgränsats från tillämpningsområdet. Avsikten är att hålla kvar speciallagsregleringen bl.a. om unga arbetstagare, till den del det finns arbetstidsstadganden i lagen om unga arbetstagare.

I samband med totalrevisionen av arbetstidslagen harmoniseras arbetstidslagstiftning-

en med direktivet om arbetstidens förläggning i vissa avseenden (93/104/EG). Direktivet inverkar bl.a. på regleringen av maximiarbetstiden och vilotiderna. De stadganden som föreslås i arbetstidslagen har betydelse också för arbetstidsstadgandena i lagen om unga arbetstagare.

Arbetstidslagens stadganden om extra övertidsarbete med dispens av arbetarskyddsdistriktets dispenssektion föreslås bli upphävda. Extra övertidsarbete skall få utföras, om lokala avtal om saken ingås. I fråga om unga arbetstagare är det däremot med beaktande av arbetarskyddssynpunkter skäl att inte slopa dispensförfarandet i samband med extra övertidsarbete. Därför föreslås att 15 § lagen om unga arbetstagare förenhetligas med de stadganden som föreslås i ar-

betstidslagen, vad beträffar förutsättningarna för utförande av extra övertidsarbete. I denna proposition beaktas det stadgande som föreslagits ingå i arbetstidslagen och som innebär att arbetsrådets ställning ändras så att det blir en remissinstans.

Direktivet om skydd av minderåriga i arbetslivet gäller också ungdomar i arbetsförhållanden som lyder under sjömanslagen (423/78). Eftersom direktivet tillåter att det görs undantag vid tillämpningen av bestämmelserna om nattarbete och vilotider i arbete som utförs inom sektorerna för sjöfart eller fiskeri, föranleder direktivet inga ändringsbehov vad gäller de stadganden om unga arbetstagare som ingår i sjöarbetstidslagen (296/76) och i lagen om arbetstiden på fartyg i inrikestrafik (248/82).

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslaget

4 §. *Ordinarie arbetstid*. Enligt 4 § 1 mom. får den ordinarie arbetstiden för en person som har fyllt 15 år vara högst lika lång som den ordinarie arbetstiden för arbetstagare som har fyllt 18 år och som utför arbete av samma slag. I allmänhet är arbetstiden för unga arbetstagare åtta timmar eller kortare, men i vissa fall kan den också vara längre. Stadgandet om maximiarbetstiden i 6 § begränsar dessutom arbetstiden för unga arbetstagare på så sätt att den t.ex. i samband med periodarbete, övertidsarbete eller nödarbete inte får överstiga nio timmar i dygnet eller 48 timmar i veckan.

Enligt artikel 8 i direktivet kan arbetstiden för 15—17-åringar som inte omfattas av skolplikt uppgå till åtta timmar om dagen och 40 timmar i veckan. Denna arbetstid kan tillämpas också på barn (under 15 år) som arbetar inom ramarna för en arbetsplan för kombinerat arbete och undervisning eller för företagsförlagd praktik. Enligt direktivet får arbetsdagen för ungdomar som fyllt 15 år inte överstiga åtta timmar. För barn under 15 år är maximiarbetstiden enligt direktivet sju timmar om dagen och 35 timmar i veckan. Enligt artikel 8.5 får medlemsstaterna, genom lagar eller andra författningsbestämmelser, i undantagsfall eller när det är berättigat av objektiva skäl, möjliggöra un-

dantag i dessa avseenden. I allmänhet är det då fråga om att hålla unga arbetstagare i övertidsarbete.

Vad som i 4 § 1 mom. stadgas om den ordinarie arbetstiden under skolornas ferier för den som har fyllt 15 år och i 3 mom. för den som inte har fyllt 15 år överensstämmer med de krav som i direktivet ställs på den ordinarie arbetstiden. Vad som i lagen stadgas om arbete under skolterminerna överensstämmer emellertid inte i alla avseenden med direktivet. Arbetstiden för den som är läropliktig får enligt 4 § 2 mom. under pågående skolarbete uppgå till högst tre timmar per dag under skolans arbetsdagar, dock så att skoltidens och arbetstidens gemensamma längd inte får överstiga åtta timmar. Veckoarbetstiden begränsas dessutom av ett stadgande enligt vilket veckoarbetstiden inte får överstiga 12 timmar.

Enligt direktivet får ett läropliktigt barn vid sidan om skolutbildningen arbeta två timmar per skoldag och 12 timmar i veckan. För den som är under 15 år begränsas arbetstiden under skolterminen av samma direktivbestämmelser som för ungdomar över 15 år, dock så att maximiarbetstiden för dem som är under 15 år inte får överstiga sju timmar om dagen. Den tillsynspraxis som följer av Europeiska rådets stadga om arbetstagarnas grundläggande sociala rättigheter förutsätter dessutom att i lagen fast-

ställs en sådan övre gräns för arbete under skolterminer att skolarbetet och arbetstiden sammanlagt inte får överstiga 40 timmar i veckan.

I 21 § grundskoleförordningen stadgas om veckotimantalen för undervisning och handledning. Det genomsnittliga antalet undervisningstimmar för fjortonåriga skolelever är 30 veckotimmar. Dessutom stadgas att skoldagen på lågstadiets högsta klasser får omfatta sex lektioner och på högstadiet högst sju lektioner. Med beaktande av antalet skoltimmar samt att maximiarbetstiden per vecka är 12 timmar, står de krav som gäller i fråga om ungdomars arbete under terminerna inte i konflikt med de krav som Europeiska rådet har fastställt för maximiarbetstiden per vecka. Eftersom direktivet om skydd av minderåriga i arbetslivet fastställer maximiarbetstiden per skoldag till två timmar, föreslås att lagens 4 § 2 mom. ändras så att arbetstiden för läropliktiga under pågående skolarbete får uppgå till högst två timmar per dag. Skoltidens och arbetstidens gemensamma längd får dock inte överstiga åtta timmar.

7 §. *Arbetstidens förläggning.* Enligt 3 mom. skall arbetstiden för en person som inte har fyllt 15 år förläggas mellan klockan 8 och klockan 20. Av vägande orsaker som beror på arbetsarrangemangen kan arbetstiden dock förläggas mellan klockan 6 och klockan 22. Enligt direktivets artikel 9, som gäller förbud mot nattarbete samt förläggning av arbetstid, är det förbjudet att hålla den som är yngre än 15 år i arbete mellan klockan 20 och 6. Eftersom det enligt direktivet inte är möjligt att avvika från förläggningen av arbetstiden för den som är yngre än 15 år ens i händelse av force majeure som avses i artikel 13, föreslås att 7 § 3 mom. andra meningen ändras så att arbetstiden för en person som inte har fyllt 15 år, av vägande orsaker som beror på arbetsarrangemangen, dock kan förläggas mellan klockan 6 och klockan 20. Eftersom direktivet inte gäller hushållsarbete, föreligger inte motsvarande behov att ändra 4 mom.

Arbetstiden för ungdomar som har fyllt 15 år skall enligt direktivet förläggas mellan klockan 6 och klockan 22. När det gäller vissa branscher får undantag från denna regel emellertid göras av medlemsstaterna, genom lagar eller andra författningsbestämmelser, om tillsynen över 15—17-åringars arbete än ändamålsenligt

ordnad i situationer där tillsyn är nödvändig för att skydda ungdomarna. Det är dock förbjudet för ungdomar att arbeta mellan klockan 24 och klockan 4. Inom de områden som särskilt räknas upp i direktivet är det möjligt att genom nationell lagstiftning göra undantag i dessa avseenden, om det föreligger objektiva skäl för detta och under förutsättning att ungdomar ges en tillräcklig kompenserande viloperiod. Ytterligare förutsätts att direktivets allmänna principer inte ifrågasätts. I direktivet räknas som specialområden upp arbete som utförs inom sektorerna för sjöfart eller fiske, arbete som utförs inom ramarna för de väpnade styrkorna eller inom polisväsendet, arbete som utförs på sjukhus och liknande institutioner samt kulturella eller konstnärliga aktiviteter, sportevenemang och reklamsammanhang.

Enligt 2 mom. får en arbetstagare som har fyllt 15 år, och som utför av en offentlig myndighet godkänt och övervakat arbete för att få yrkesutbildning, dock hållas i tvåskiftsarbete högst till klockan 1. Detta 2 mom. som i fråga om arbetstidens förläggning måste betraktas som ett undantagsstadgande har inte avgränsats till att gälla enbart vissa områden, utan det gör det möjligt att oberoende av arbetets art förlägga arbetstiden för en ung person ända till klockan 1 i alla sådana fall där momentets specialförutsättningar uppfylls. Eftersom direktivet gör det möjligt att förlägga arbetstiden till efter midnatt endast inom de nämnda specialområdena, föreslås att 7 § 2 mom. ändras så att en arbetstagare som har fyllt 15 år och utför av en offentlig myndighet godkänt och övervakat arbete för att få yrkesutbildning, dock får hållas i tvåskiftsarbete högst till klockan 24.

8 §. *Vilotider.* De i direktivet ingående bestämmelserna om vilotider föranleder inga behov av ändringar i lagen om unga arbetstagare. I fråga om de raster som ungdomar skall ges under en arbetsdag finns det vissa skillnader mellan lagen och direktivet. Enligt direktivet skall minderåriga ges en rast på minst 30 minuter, om arbetsdagen är längre än fyra timmar och 30 minuter. Enligt lagen skall en rast på en timme ges om arbetstiden överstiger fem timmar. Dessutom stadgas i lagen om möjligheter att göra undantag då på en arbetsplats tillämpas kollektivavtalets från lagen avvikande bestämmelser eller sådana arrangemang som avses i 16 §.

För att de i direktivet angivna kraven skall

kunna uppfyllas föreslås att lagens 8 § 3 mom. ändras så att när arbetstiden för den som inte har fyllt 15 år är längre än fyra timmar och 30 minuter i dygnet skall arbetstagaren under arbetstiden ges åtminstone en minst 30 minuter lång rast. Enligt det föreslagna stadgandet skall det emellertid vara möjligt att tillämpa det kollektivavtal eller tjänstekollektivavtal på unga arbetstagare, som annars iakttas på arbetsplatsen. Eftersom förslaget till arbetstidslag inte upptar någon möjlighet att genom ett beslut av dispenssektionen vid arbetarskyddsdistriktets arbetarskyddsnämnd avvika från de dagliga arbetstiderna, föreslås att hänvisningen till att dispenssektionen skall ge sitt samtycke till avvikelser från vilotidsstadgandet skall slopas. Också hänvisningen till gällande 16 § 3 mom. arbetstidslagen, vari stadgas om 30 minuters rast i periodarbete, föreslås bli slopad som obehövlig.

I direktivets artikel 10.2 finns en bestämmelse om veckovila. Enligt bestämmelsen skall ungdomar ges en viloperiod på minst två dagar per sjudagarsperiod. Om det av tekniska eller organisatoriska skäl är berättigat får minimiviloperioden förkortas, men den får inte heller under dessa omständigheter understiga 36 sammanhängande timmar. Enligt direktivet får medlemsstaterna i fråga om ungdomar som fyllt 15 år tillåta undantag inom vissa särskilt angivna verksamhetsområden, om det föreligger objektiva skäl för detta och under förutsättning att ungdomarna ges en tillräcklig kompenserande viloperiod. De verksamhetsområden som anges är arbete som utförs inom sektorerna för sjöfart och fiskeri, arbete som utförs inom ramarna för de väpnade styrkorna eller inom polisväsendet, arbete som utförs på sjukhus och liknande institutioner, arbete inom jordbruk, arbete som utförs inom turistsektorn eller inom hotell- och restaurangsektorn samt arbete som kännetecknas av flera kortare arbetspass under dagens lopp.

Enligt lagen om unga arbetstagare skall den som inte har fyllt 15 år ges minst 38 timmars oavbruten veckovila. Stadgandet uppfyller direktivets minimikrav. I fråga om ungdomar som har fyllt 15 år finns det inget särskilt stadgande om veckovila i lagen, utan till denna del tillämpas gällande stadgande om 30 timmars veckovila i 15 § arbetstidslagen. I arbete på vilket tillämpas 9 § lagen om arbetstiden inom handelsrörelser och

kontor (400/78) är veckovilan 38 timmar. I regeringens proposition med förslag till arbetstidslag föreslås ett stadgande om 35 timmars fritid per vecka. Enligt det föreslagna stadgandet kan den lediga tiden emellertid förläggas så att den blir i genomsnitt 35 timmar under en 14 dygns period, dock minst 24 timmar i veckan.

Eftersom direktivets krav på minst 36 timmars veckovila gäller både den som inte har fyllt 15 år och 15—17-åringar, föreslås det i lagen om unga arbetstagare ingående stadgandet om 38 timmars veckovila bli ändrat så att paragrafens 4 mom. skall tillämpas också på arbetstagare som har fyllt 15 år. Momentet föreslås vidare i överensstämmelse med 31 § i den föreslagna arbetstidslagen bli ändrat så att i momentet i stället för veckovila används begreppet oavbruten ledighet per vecka.

14 §. *Avgörande av tillämpningsfrågor.* Den arbetsgrupp som tillsatts för utredning av arbetsrådets ställning och uppgifter lade våren 1993 fram ett förslag (arbetsministeriets arbetsgruppspromemoria 1993:35) enligt vilket arbetsrådet skall fråntas rätten att fatta för domstolarna bindande beslut i frågor som gäller tillämpning av arbetarskyddslagarna. Förslaget baserade sig bl.a. på underrättsreformen som trädde i kraft den 1 december 1993. Arbetsgruppen ansåg att arbetsrådet borde ha till uppgift att ge allmänna utlåtanden om arbetstidslagstiftningens tillämpning samt att avgöra underställnings- och besvärärenden som gäller med stöd av arbetarskyddslagstiftningen beviljade dispenser.

I överensstämmelse med de förslag som lagts fram av den ovan nämnda arbetsgruppen samt i enlighet med vad som i 3 § i den föreslagna arbetstidslagen stadgas om arbetsrådets utlåtande föreslås att arbetsrådet på begäran skall ge utlåtande om tillämpning eller tolkning av lagen om unga arbetstagare. Enligt paragrafen kan utlåtande begäras av en domstol, ett arbetarskyddsdistrikts arbetarskyddsbyrå, en centralorganisation för arbetsgivare eller arbetstagare eller finansministeriet. En domstol kan be arbetsrådet ge utlåtande om en tillämpningsfråga som ansluter sig till ett ärende som den skall avgöra, antingen på eget initiativ eller på yrkande av en part. Arbetsrådets utlåtande är inte bindande för domstolen utan det kan beaktas i domstolens dom tillsammans med de övriga material som lagts fram i ärendet.

15 §. *Dispens.* I samband med att lagen stiftades sammanställdes dispensstadgandena i en särskild paragraf. Dispensärendena ankommer på dispensektionen vid arbetarskyddsdistriktets arbetarskyddsnämnd. Stadgandet gäller dels möjligheten att med dispens tillåta att en person som inte har fyllt 14 år arbetar som aktör eller assistent i konstnärliga eller kulturella föreställningar samt vid andra liknande evenemang samt dels möjligheten att avvika från lagens arbetstidsstadganden.

Direktivet och lagen om unga arbetstagare utgår från samma premisser i sina regleringar av möjligheterna att anställa ungdomar. Den som har fyllt 15 år och har fullgjort sin läroplikt får anställas. Enligt direktivet och lagen är det dessutom möjligt att under vissa förutsättningar tillåta att barn arbetar trots att de inte har fyllt 15 år och inte har fullgjort sin läroplikt. Både enligt lagen och direktivet får barn med dispens delta i kulturella evenemang och motsvarande verksamhet.

I direktivets artikel 5 regleras barns deltagande i kulturell verksamhet och liknande verksamhet. Varken i denna artikel eller i artikel 4 bestäms någon allmän nedre åldersgräns för barns deltagande i verksamhet av det ifrågavarande slaget. En förutsättning för anställning är emellertid att förhandstillstånd för de enskilda fallen inhämtas hos den behöriga myndigheten. Vidare skall medlemsstaterna fastställa arbetsvillkoren i dessa fall samt detaljerade regler för tillståndsförfarandet. Genom en nationell reglering kan emellertid tillståndsförfarandet föräns för barn som har fyllt 13 år. Härvid förutsätts det att arbetsvillkoren regleras i lag.

Enligt 2 § förutsätts en av dispensektionen vid arbetarskyddsdistriktets arbetarskyddsnämnd i det enskilda fallet beviljad dispens för att den som inte har fyllt 14 år skall få arbeta i konstnärliga eller kulturella föreställningar samt vid andra liknande evenemang. Enligt regeringens proposition med förslag till lag om unga arbetstagare (RP 92/1993 rd) skall dispensmyndigheten fastställa de med tanke på barnskyddet nödvändiga arbetsvillkoren, t.ex. hur länge arbetet beräknas pågå, arbetstidens längd och förläggning samt vid behov arbetsdagarnas antal och frekvens. Dispensektionen skall i varje enskilt fall och för varje enskild arbetstagare pröva vilka villkor som är påkallade. Däremot finns det varken i lagen eller i andra författningar några stadganden om de

i direktivet angivna allmänna dispensförutsättningarna.

Dispensstadgandet i lagens 15 § föreslås bli ändrat så att däri uttryckligen anges de allmänna villkor som skall vara uppfyllda då en person som inte fyllt 14 år anställs för att arbeta som aktör eller assistent i konstnärliga eller kulturella föreställningar samt vid andra liknande evenemang. Stadgandet i 1 mom. 1 punkten föreslås bli ändrat så att dispensektionen vid arbetarskyddsdistriktets arbetarskyddsnämnd kan tillåta att en person som avses i 2 § 3 mom., dvs. som inte har fyllt 14 år, arbetar som aktör eller assistent i konstnärliga eller kulturella föreställningar samt vid andra liknande evenemang, förutsatt att verksamheten inte inverkar menligt på barnets säkerhet, hälsa, utveckling eller skolgång. Avsikten med att i lagen räkna upp de allmänna dispensförutsättningarna är att för dessa unga arbetstagare skapa garantier för trygga arbetsförhållanden samt arbetsvillkor som innebär att skolgången prioriteras framför arbetet.

En förutsättning för att den som inte har fyllt 14 skall kunna anställas i arbete är vidare att dispensektionen vid arbetarskyddsdistriktets arbetarskyddsnämnd i det enskilda fallet beviljar dispens. I samband med att dispensen beviljas skall myndigheten utreda att det arbete som barnet och den unga personen skall utföra i sin helhet, dvs. med beaktande av arbetstiden och övriga förhållanden, motsvarar de krav som anges i paragrafen. Dispensmyndigheten skall överväga att i dispensbeslutet skriva in sådana särskilda villkor som garanterar att den unga arbetstagaren med beaktande av sin ålder samt sin ringa arbets- och livserfarenhet kan utföra arbetet på ett tryggt sätt. I dispensbeslutet kan med beaktande av det arbete som det är frågan om och den unga arbetstagarens ålder vid behov också skrivas in en tidsbunden skyldighet att undergå läkarkontroll. Detta kan vara påkallat för att klarlägga att arbetet är lämpligt för den unga personen, med hänsyn till hans fysiska och psykiska förutsättningar.

Enligt 15 § kan dispensektionen vid arbetarskyddsdistriktets arbetarskyddsnämnd på de villkor som den bestämmer tillåta att en ung arbetstagare som har fyllt 14 år hålls i arbete med avvikelser från arbetstidsstadgandena i 2 § 2 mom. 2 punkten och i 2 kap., om hans utveckling i ett yrke eller någon annan för honom viktig orsak förutsätter

detta. Enligt artikel 8 i direktivet får medlemsstaterna, genom lagar eller andra författningsbestämmelser, i undantagsfall eller när det är berättigat av objektiva skäl, möjliggöra undantag i fråga om sådana barn som arbetar inom ramarna för en arbetsplats för kombinerat arbete och undervisning eller för företagsförlagd praktik. Medlemsstaterna skall i sådana fall, genom lagar eller andra författningsbestämmelser, bestämma villkoren, begränsningarna och proceduren för att genomföra sådana undantag.

I 15 § 1 mom. 2 punkten anges inga detaljerade förutsättningar för beviljande av dispens vad beträffar arbetstiden. Som en förutsättning för beviljande av dispens har emellertid uppställts att undantagsarrangemanget skall betjäna framförallt arbetstagarens egna behov, t.ex. hans utveckling i ett yrke eller att arrangemanget annars är vik-

tigt från arbetstagarens synpunkt. Stadgandet i 6 § om den maximala arbetstiden skyddar å andra sidan unga arbetstagare mot oskäliga arbetstidsarrangemang. Likaså kan dispensmyndigheten genom specialvillkor som skrivs in i dispensbeslutet avgränsa avvikelser från de i lagen angivna arbetstiderna på ett sätt som är ändamålsenligt med tanke på skyddet av den unga arbetstagaren. Direktivet förutsätter således inga ändringar i 15 §.

2. Ikraftträdande

Avsikten med de föreslagna ändringarna är att genomföra direktivet om skydd av minderåriga i arbetslivet. Direktivet träder i kraft den 22 juni 1996. Den föreslagna lagen föreslås träda i kraft senast samma dag.

Med stöd av vad som anförs ovan förelägs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om unga arbetstagare

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i lagen den 19 november 1993 om unga arbetstagare (998/93) 4 § 2 mom., 7 § 2 och 3 mom., 8 § 3 och 4 mom., 14 § och 15 § 1 mom. som följer:

4 §

Ordinarie arbetstid

Arbetstiden för den som är läropliktig får under pågående skolarbete uppgå till högst sju timmar per dag under skolans lovdagar och till högst två timmar per dag under skolans arbetsdagar. Skoltiden och arbetstiden sammanlagt får dock inte överstiga åtta timmar och veckoarbetstiden inte 12 timmar.

7 §

Arbetstidens förläggning

En arbetstagare som har fyllt 15 år och som utför av en offentlig myndighet godkänt och övervakat arbete för att få yrkesutbildning får dock hållas i tvåskiftsarbete högst till klockan 24.

Arbetstiden för en person som inte har fyllt 15 år skall förläggas mellan klockan 8 och klockan 20. Av vägande orsaker som beror på arbetsarrangemangen kan arbetstiden för en person som inte har fyllt 15 år dock förläggas mellan klockan 6 och klockan 20.

8 §

Vilotider

När arbetstiden för den som inte har fyllt 15 år är längre än 4 timmar och 30 minuter i dygnet skall arbetstagaren under arbetstiden beredas tillfälle till åtminstone en regelbunden 30 minuters rast, under vilken han får avlägsna sig från arbetsplatsen. Har det genom en bestämmelse i det kollektivavtal eller tjänstekollektivavtal som tillämpas på arbetsplatsen överenskommit om den dagliga rasten på ett sätt som avviker från arbets-

tidslagen, får denna avtalsbestämmelse tillämpas även på unga arbetstagare.

Unga arbetstagare skall ges minst 38 timmars oavbruten ledighet per vecka.

14 §

Avgörande av tillämpningsfrågor

På begäran av en domstol, ett arbetarskyddsdistrikts arbetarskyddsbyrå, en centralorganisation för arbetsgivare eller arbetstagare eller finansministeriet ger arbetsrådet utlåtanden om tillämpningen eller tolkningen av denna lag.

En domstol kan begära utlåtande av arbetsrådet på eget initiativ eller om en part yrkar det.

15 §

Dispens

Dispenssektionen vid arbetarskyddsdistriktets arbetarskyddsnämnd kan på villkor som den bestämmer tillåta

1) av särskilda skäl att en person som avses i 2 § 3 mom. arbetar som aktör eller assistent i konstnärliga eller kulturella föreställningar samt vid andra liknande evenemang, förutsatt att verksamheten inte utanför någon fara för barnets säkerhet eller inverkar menligt på barnets hälsa, utveckling eller skolgång;

2) att en ung arbetstagare som har fyllt 14 år hålls i arbete med avvikelse från vad som stadgas i 2 § 2 mom. 2 punkten och i 2 kap., om hans utveckling i ett yrke eller någon annan för honom viktig orsak förutsätter detta.

Denna lag träder i kraft den
1996.

Helsingfors den 26 april 1996

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Minister Terttu Huttu-Juntunen

Lag

om ändring av lagen om unga arbetstagare

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 19 november 1993 om unga arbetstagare (998/93) 4 § 2 mom., 7 § 2 och 3 mom., 8 § 3 och 4 mom., 14 § och 15 § 1 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Ordinarie arbetstid

Arbetstiden för den som är läropliktig får under pågående skolarbete uppgå till högst sju timmar per dag under skolans lovdagar och till högst tre timmar per dag under skolans arbetsdagar, dock så att skoltiden och arbetstiden sammanlagt inte får överstiga åtta timmar och veckoarbetstiden inte 12 timmar.

Arbetstiden för den som är läropliktig får under pågående skolarbete uppgå till högst sju timmar per dag under skolans lovdagar och till högst två timmar per dag under skolans arbetsdagar. Skoltiden och arbetstiden sammanlagt får dock inte överstiga åtta timmar och veckoarbetstiden inte 12 timmar.

7 §

Arbetstidens förläggning

En arbetstagare som har fyllt 15 år och som utför av en offentlig myndighet godkänt och övervakat arbete för att få yrkesutbildning får dock hållas i tvåskiftsarbete högst till klockan 1.

Arbetstiden för en person som inte har fyllt 15 år skall förläggas mellan klockan 8 och klockan 20. Av vägande orsaker som beror på arbetsarrangemangen kan arbetstiden för en person som inte har fyllt 15 år dock förläggas mellan klockan 6 och klockan 22.

En arbetstagare som har fyllt 15 år och som utför av en offentlig myndighet godkänt och övervakat arbete för att få yrkesutbildning får dock hållas i tvåskiftsarbete högst till klockan 24.

Arbetstiden för en person som inte har fyllt 15 år skall förläggas mellan klockan 8 och klockan 20. Av vägande orsaker som beror på arbetsarrangemangen kan arbetstiden för en person som inte har fyllt 15 år dock förläggas mellan klockan 6 och klockan 20.

8 §

Vilotider

När arbetstiden för den som inte har fyllt 15 år är längre än fem timmar i dygnet skall arbetstagaren under arbetstiden beredas tillfälle till åtminstone en regelbunden rast på

När arbetstiden för den som inte har fyllt 15 år är längre än fyra timmar 30 minuter i dygnet skall arbetstagaren under arbetstiden beredas tillfälle till åtminstone en regelbun-

Gällande lydelse

minst en timme, under vilken han får avlägsna sig från arbetsplatsen. Har från ett stadgande om vilotid enligt den lag som tillämpas på arbetsplatsen avvikelse gjorts med samtycke av dispenssektionen vid arbetarskyddsdistriktets arbetarskyddsnämnd eller genom kollektivavtal eller tjänstekollektivavtal, får det villkor angående vilotiden som avses i tillståndet till undantag eller kollektivavtalet eller tjänstekollektivavtalet tillämpas även på unga arbetstagare. Om arbetsplatsen tillämpar det arbetsarrangemang som avses i 6 § arbetstidslagen, kan vilotiden för en ung arbetstagare ordnas enligt 16 § 3 mom. i nämnda lag.

Den som inte har fyllt 15 år skall ges minst 38 timmars oavbruten veckovila.

14 §

Avgörande av tillämpningsfrågor

Arbetsrådet skall på begäran av allmän åklagare, arbetarskyddsmyndigheten eller arbetsgivarnas eller arbetstagarnas centralorganisation avgöra om denna lag skall tillämpas på en ung person.

Arbetarskyddsmyndigheten skall på yrkande av den som saken gäller hänskjuta frågor som gäller lagens tillämpning till arbetsrådets avgörande, om saken inte annars skall anses uppenbart klar.

Är avgörandet ett mål som är anhängigt vid domstol beroende av hur en frågan som nämns i 1 mom. avgörs, kan domstolen hänskjuta avgörandet av denna fråga till arbetsrådet, om domstolen anser detta nödvändigt eller en part det yrkar och saken inte annars skall anses uppenbart klar. Domstolens avgörande i målet meddelas först sedan arbetsrådets avgörande har tillställts domstolen.

15 §

Dispens

Dispenssektionen vid arbetarskyddsdistriktets arbetarskyddsnämnd kan på villkor som den bestämmer tillåta

1) att en person som avses i 2 § 3 mom. av särskilda skäl arbetar som aktör eller assistent i konstnärliga eller kulturella före-

Föreslagen lydelse

den 30 minuters rast, under vilken han får avlägsna sig från arbetsplatsen. Har *det genom en bestämmelse i det kollektivavtal eller tjänstekollektivavtal som tillämpas på arbetsplatsen överenskommit om den dagliga rasten på ett sätt som avviker från arbetstidslagen, får denna avtalsbestämmelse tillämpas även på unga arbetstagare.*

Unga arbetstagare skall ges minst 38 timmars oavbruten ledighet per vecka.

14 §

Avgörande av tillämpningsfrågor

På begäran av en domstol, ett arbetarskyddsdistrikts arbetarskyddsbyrå, en centralorganisation för arbetsgivare eller arbetstagare eller finansministeriet ger arbetsrådet utlåtanden om tillämpningen eller tolkningen av denna lag.

En domstol kan begära utlåtande av arbetsrådet på eget initiativ eller om en part yrkar det.

15 §

Dispens

Dispenssektionen vid arbetarskyddsdistriktets arbetarskyddsnämnd kan på villkor som den bestämmer tillåta

1) av särskilda skäl att en person som avses i 2 § 3 mom. arbetar som aktör eller assistent i konstnärliga eller kulturella före-

Gällande lydelse

ställningar samt vid andra liknande evenemang,

2) att en ung arbetstagare som har fyllt 14 år hålls i arbete med avvikelse från vad som stadgas i 2 § 2 mom. 2 punkten och i 2 kap., om hans utveckling i ett yrke eller någon annan för honom viktig orsak förutsätter detta.

Föreslagen lydelse

ställningar samt vid andra liknande evenemang, *förutsatt att verksamheten inte utför någon fara för barnets säkerhet eller inverkar menligt på barnets hälsa, utveckling eller skolgång;*

2) att en ung arbetstagare som har fyllt 14 år hålls i arbete med avvikelse från vad som stadgas i 2 § 2 mom. 2 punkten och i 2 kap., om hans utveckling i ett yrke eller någon annan för honom viktig orsak förutsätter detta.

*Denna lag träder i kraft den
1996.*
